

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Białymstoku**

Białystok, dnia 15 lipca 2011 r.

**Pan
Sławomir Niedźwiedzki
Dyrektor Placówki Opiekuńczo-
Wychowawczej w Suwałkach**

LBI-4101-05-05/2011
P/11/092

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku przeprowadziła w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w Suwałkach (zwanej dalej „Placówką” lub „POW”) kontrolę jej funkcjonowania i współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie w latach 2008 – 2010.

W związku z kontrolą, której wyniki zostały przedstawione w protokole podpisanym w dniu 14 lipca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, pozytywnie ocenia funkcjonowanie Placówki w latach 2008 – 2010 oraz jej działania na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie.

Ocena pozytywna kontrolowanej działalności wynika z:

- prawidłowej organizacji Placówki, a także z właściwego określenia zakresu i sposobu sprawowanej opieki nad dziećmi w regulaminie organizacyjnym i statucie POW,
- zatrudniania pracowników posiadających wymagane kwalifikacje zawodowe,
- prawidłowego wydatkowania środków publicznych na finansowanie Placówki,
- właściwego trybu przyjmowania dzieci do POW,
- należyte prowadzonej pracy socjalnej oraz opiekuńczo-wychowawczej, w tym także opieki pedagogiczno-psychologicznej,
- podejmowanych działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej, a w przypadku, gdy to jest niemożliwe, podejmowania starań o umieszczenie w rodzinie zastępczej.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz.1701 ze zm.

Nieprawidłowości dotyczyły:

- braku przekazywania do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suwałkach (MOPS) informacji o upływie trzymiesięcznego terminu pobytu dziecka w placówce typu interwencyjnego;
 - przeprowadzenia siedmiu (z 29) wywiadów środowiskowych po terminie określonym w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2005 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego² oraz pięciu (z 38) wywiadów aktualizujących, po terminie wynikającym z art. 107 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³,
 - przeprowadzenia dwóch (z 6) posiedzeń stałego zespołu do spraw oceny sytuacji dziecka z miesięcznym i trzymiesięcznym opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w § 10 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych⁴ (zwanego dalej „rozporządzeniem”),
 - niedopełnienia obowiązku – wynikającego z § 10 ust. 8 rozporządzenia – poinformowania właściwego sądu o zaistnieniu podstaw do powrotu dziecka do rodziny naturalnej, po dokonaniu okresowej oceny sytuacji dziecka.
1. Zgodnie z wymogami § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w regulaminie organizacyjnym i statucie POW określono organizację Placówki, a także specyfikę i zakres sprawowanej opieki nad dziećmi, ze szczególnym uwzględnieniem zadań odnoszących się do tworzenia warunków powrotu dzieci do rodziny naturalnej oraz umieszczania ich w rodzinach zastępczych. Opiekę nad dziećmi powierzono 22 pracownikom merytorycznym, którzy posiadali wymagane kwalifikacje zawodowe, określone w § 37 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz § 38 ust. 1 rozporządzenia. Stosownie do postanowień w § 30 ust. 1 rozporządzenia, w Placówce nie przekraczano obowiązującego limitu wychowanków (do 30), gdyż na koniec poszczególnych okresów przebywało w niej od 25 do 28 dzieci. W okresie od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2011 r., na podstawie postanowień sądowych, do Placówki przyjęto 32 dzieci, z tego siedmiu wychowanków do typu socjalizacyjnego i 25 dzieci do typu interwencyjnego. Podczas przedłużającego się postępowania sądowego w sprawie uregulowania sytuacji prawnej wychowanków umieszczonych w placówce typu interwencyjnego, 19 z nich przebywało powyżej trzech miesięcy (tj. od 3 miesięcy i 5 dni do 11 miesięcy i 14 dni). Pan Dyrektor przekazując do MOPS comiesięczne informacje

² Dz. U. Nr 77, poz. 672 ze zm. Rozporządzenie uchylone z dniem 2 lutego 2011 r.

³ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o pomocy społecznej”.

⁴ Dz. U. Nr 201, poz. 1455

o stanie liczbowym wychowanków, nie informował o upływie dopuszczalnego terminu pobytu dzieci w placówce interwencyjnej, bez stosownego postanowienia sądu, co w konsekwencji spowodowało naruszenie przepisu § 4 ust. 7 rozporządzenia.

2. Właściwie realizowano zadania opiekuńczo-wychowawcze, odnoszące się m.in. do systematycznej, codziennej realizacji przez wychowawców zajęć ustalonych w przyjętych harmonogramach. Zajęcia te, miały głównie na celu: korygowanie niewłaściwych postaw i zachowań dzieci, poprawę wyników w nauce, przygotowanie wychowanków do życia w społeczeństwie i w środowisku rówieśników oraz rozwijanie ich zainteresowań. W wyniku ich realizacji, w Placówce – poza jednym przypadkiem agresji – nie odnotowano zachowań patologicznych. Występujące przypadki niewłaściwego zachowania wychowanków, polegające głównie na sprzeczkach, niegroźnych utarczkach fizycznych, czy przywłaszczeniach drobnych rzeczy należących do innych dzieci, były niezwłocznie wyjaśniane i załatwiane przez wychowawców oraz przez pedagoga i psychologa. W okresie objętym kontrolą odnotowano 79 ucieczek, z czego 16 trwało powyżej 30 dni, a dwa najdłuższe nielegalne pobyty poza Placówką wynosiły 350 i 366 dni. W każdym przypadku, po powrocie dziecka do POW, przeprowadzano postępowanie wyjaśniające przyczyny i motywy ucieczki, o którym mowa w § 23 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia. Wszyscy wychowankowie mieli opracowane indywidualne plany pracy. W dokumentach tych, zgodnie z przepisami § 12 ust. 3 rozporządzenia, uwzględniano zadania związane z ich rozwojem psychicznym i fizycznym wynikające z badań psychologiczno-pedagogicznych określających poziom intelektualny dziecka, jego stan emocjonalny, sytuację rodzinną, a także wyniki osiągnięte w szkole.

Stosownie do postanowień § 10 ust. 1 rozporządzenia, w Placówce działał Stały Zespół do spraw oceny sytuacji dziecka (Zespół). Z analizy sześciu protokołów z posiedzeń Zespołu w latach 2008 – 2011 (I półrocze) wynika, że zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia, dokonywał oceny aktualnej sytuacji rodzinnej każdego dziecka, stanu zdrowia dziecka i jego potrzeb w tym zakresie oraz zasadności pobytu dziecka w Placówce. Dwa (z sześciu) posiedzeń zespołu (tj. z 13-14 listopada 2008 r. i 24 stycznia 2011 r.) przeprowadzono odpowiednio z trzymiesięcznym i miesięcznym opóźnieniem, w stosunku do terminu określonego w § 10 ust. 3 rozporządzenia.

3. Wbrew wymogom § 10 ust. 8 rozporządzenia Pan Dyrektor nie informował oficjalnie właściwego sądu o zaistnieniu podstaw do powrotu dziecka do rodziny naturalnej, ograniczając się jedynie do rozmów o tych sprawach z kuratorami sądowymi.

Powiadamiano natomiast sąd o opiniach Zespołu dotyczących braku zasadności dalszego pobytu sześciu wychowanków sprawiających największe problemy wychowawcze. Opinie te stały się podstawą zmiany rozstrzygnięć sądowych, polegających na umieszczeniu tych wychowanków w placówkach o rygorze resocjalizacyjnym, z tego trzech umieszczono w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych, dwóch – w schronisku dla nieletnich i jednego – w zakładzie poprawczym.

4. Prawidłowo realizowano zajęcia profilaktyczne i terapeutyczne, prowadzone w każdym roku szkolnym przez pedagoga i psychologa, w celu poprawy rozwoju psychologicznego, emocjonalnego i intelektualnego wychowanków. Na przykład w roku szkolnym 2008/2009 zrealizowano dwa rodzaje zajęć tematycznych, dotyczących zasad przeciwdziałania uzależnieniu młodzieży od alkoholu i narkotyków, a w roku szkolnym 2009/2010 zrealizowano cztery rodzaje zajęć, odnoszących się do: przeciwdziałania agresji, kultywowania tradycji religijnych i rodzinnych, ochrony przed zakażeniem wirusem HIV oraz znaczenia asertywności w życiu człowieka.

Ponadto wychowankowie wymagający szczególnej opieki psychologicznej uczestniczyli w zajęciach terapii indywidualnej, prowadzonych według planów zajęć, sporządzanych oddzielnie dla każdego dziecka zgodnie z jego potrzebami. Na przykład w roku szkolnym 2009/2010 w zajęciach tych, cyklicznie uczestniczyło troje dzieci (od 7 do 23 razy), a w roku szkolnym 2010/2011 – czworo wychowanków (od 11 do 19 razy). Natomiast dzieci wymagające dodatkowej opieki pedagogicznej, uczestniczyły w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych i wyrównawczych w zakresie poprawy funkcjonowania analizatora słuchowego i sprawności manualno-ruchowej oraz maksymalnego wyeliminowania podstawowych braków w wiedzy szkolnej. Przykładowo w roku szkolnym 2008/2009 w zajęciach tych, uczestniczyło 12 dzieci, a w roku szkolnym 2010/2011 – pięcioro dzieci.

Oprócz ww. działań, wychowankowie otrzymywali pomoc psychologiczno-pedagogiczną w postaci konsultacji, porad i rozmów indywidualnych w zakresie: uświadomienia szkodliwości picia alkoholu, palenia papierosów, zażywania środków odurzających, ostrożności w zawieraniu przyjaźni i deklarowaniu uczuć do płci przeciwnej oraz rozwiązywania konfliktów z rodzicami, krewnymi, nauczycielami i rówieśnikami. W latach szkolnych 2007/2008 - 2010/2011 udzielono kolejno 62, 79, 80 i 51 takich porad i konsultacji. Również rodzicom dzieci przebywających w placówce były udzielane porady psychologiczne i pedagogiczne, odnoszące się głównie do: profilaktyki alkoholowej, poprawy relacji rodziców z dziećmi oraz relacji

interpersonalnych dziecka z otoczeniem, wyboru szkoły i zawodu oraz planowania przyszłości. W analizowanym okresie udzielono odpowiednio 30, 17, 20 i 17 porad.

5. Należycie realizowano zadania związane z pracą socjalną. Analiza sytuacji socjalno-bytowej wszystkich 32 dzieci (z 23 rodzin) umieszczonych w Placówce w latach 2008 – 2010 wykazała, że dwóch pracowników socjalnych:

- w celu ustalenia aktualnej sytuacji socjalno-bytowej rodzin, przeprowadziło 67 wywiadów środowiskowych, obejmujących wszystkie rodziny. Niemniej jednak siedem wywiadów (z 29) przeprowadzonych po raz pierwszy sporządzono od trzech dni do 25 dni po terminie określonym w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2005 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego, a pięć wywiadów (z 38) aktualizujących dane o sytuacji rodziny, przeprowadzono od 19 do 21 dni po terminie wynikającym z art. 107 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, przy czym opóźnienia te spowodowane były utrudnionymi kontaktami z rodzicami dzieci,
- 101 razy wizytowało domy rodzinne wychowanków w celu: przeprowadzania dodatkowego monitoringu sytuacji socjalno-bytowej tych rodzin w aspekcie usprawnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziców i ewentualnego powrotu dziecka do rodziny naturalnej,
- udzieliło 76 porad rodzicom wychowanków w zakresie poprawy ich sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwienia lepszego kontaktu z dziećmi,
- współpracowało w zakresie powrotu dziecka do rodziny naturalnej oraz wspierania rodzin wychowanków w procesie socjalizacji i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu zarówno dzieci, jak i ich rodziców z instytucjami zajmującymi się tymi zagadnieniami, a zwłaszcza z: kuratorami sądowymi, ośrodkami pomocy społecznej, Komendą Miejską Policji, Sądem Rejonowym, Powiatowym Urzędem Pracy i Niepublicznym Ośrodkiem Terapii Uzależnień w Suwałkach.

W efekcie podjętych działań, w latach 2008 – 2010:

- dziewięcioro dzieci powróciło do rodzin naturalnych, a czworo i ośmioro wychowanków umieszczono odpowiednio w spokrewnionych i niespokrewnionych rodzinach zastępczych. Przy czym, żadne dziecko nie powróciło ponownie do POW,
- 12 wychowanków usamodzielniało się, w tym pięciu powróciło do domu rodzinnego, a siedmiu otrzymało zakwaterowanie w mieszkaniach chronionych w Suwałkach,
- siedmiu rodziców uzyskało legalne zatrudnienie (odpowiednio 4, 1 i 2 osoby),
- 11 rodziców poddało się leczeniu odwykowemu (kolejno 2, 3 i 6 rodziców),

- 85 dzieci skorzystało z wypoczynku letniego organizowanego w formie kolonii, obozów, bądź wycieczek, (odpowiednio 38, 22 i 25 dzieci).
6. Prawidłowo wyliczono średni, miesięczny koszt utrzymania dziecka w POW, który w latach 2008 – 2011 wynosił odpowiednio 3.755,73 zł, 4.519,82, 5.176,08 zł i 6.121,37 zł. Kwoty te wyliczono na podstawie kalkulacji sporządzonej zgodnie z wymogami art. 6 pkt 15 ustawy o pomocy społecznej - zatwierdzonej przez Prezydenta Miasta Suwałki. W latach 2008 – 2010, na funkcjonowanie placówki wydatkowano zgodnie z przeznaczeniem odpowiednio 1.728.211 zł, 1.843.035 zł i 1.945.676 zł.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) informowanie MOPS o upływie trzymiesięcznego terminu pobytu dziecka w placówce typu interwencyjnego,
- 2) informowanie właściwego sądu o zaistnieniu podstaw do powrotu dziecka do rodziny naturalnej, zgodnie z wymogami § 10 ust. 8 rozporządzenia,
- 3) przeprowadzanie posiedzeń stałego zespołu do spraw oceny sytuacji dziecka w terminach określonych w § 10 ust. 3 rozporządzenia,
- 4) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i ich aktualizacji w terminach określonych odpowiednio w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 19 kwietnia 2005 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz w art. 107 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej.

* * *

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków lub o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up.
Agata Katarzyna Ciupa
WICEDYREKTOR